

Εισαγωγή στη Στατιστική Μοντελοποίηση

Τι είναι Μοντέλο

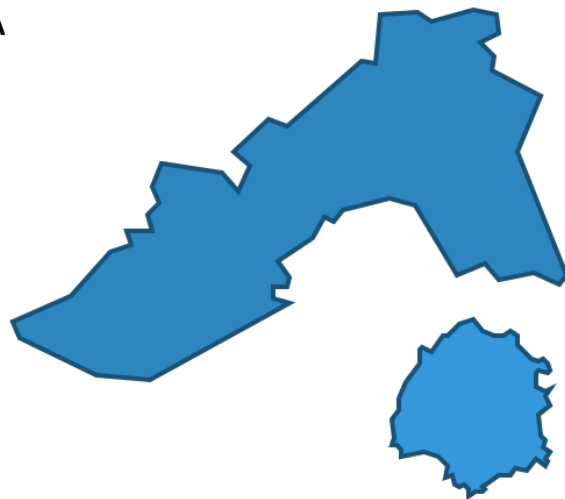
Μοντέλο = απλοποιημένη αναπαράσταση της πραγματικότητας.

Χρησιμεύει για:

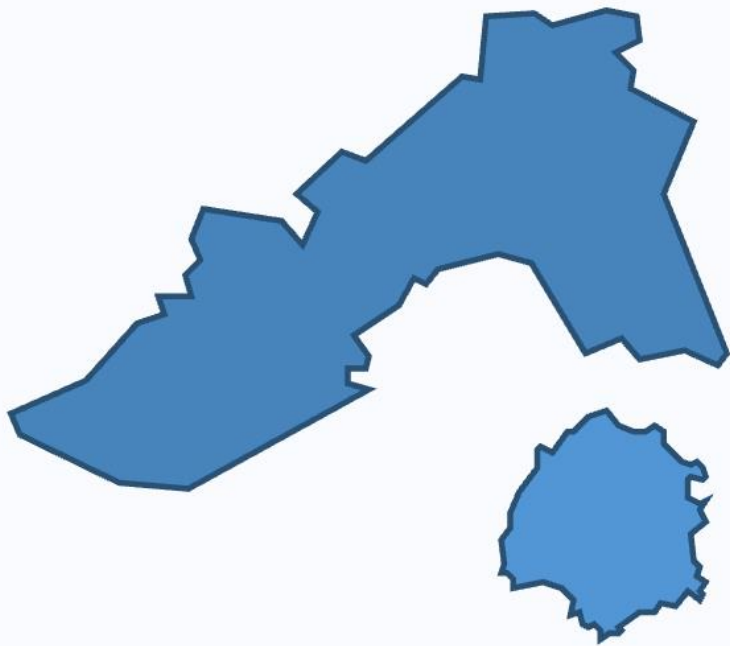
- Εξήγηση
- Πρόβλεψη
- Βελτίωση συστημάτων

ΔΕΔΟΜΕΝΑ = ΜΟΝΤΕΛΟ + ΣΦΑΛΜΑ

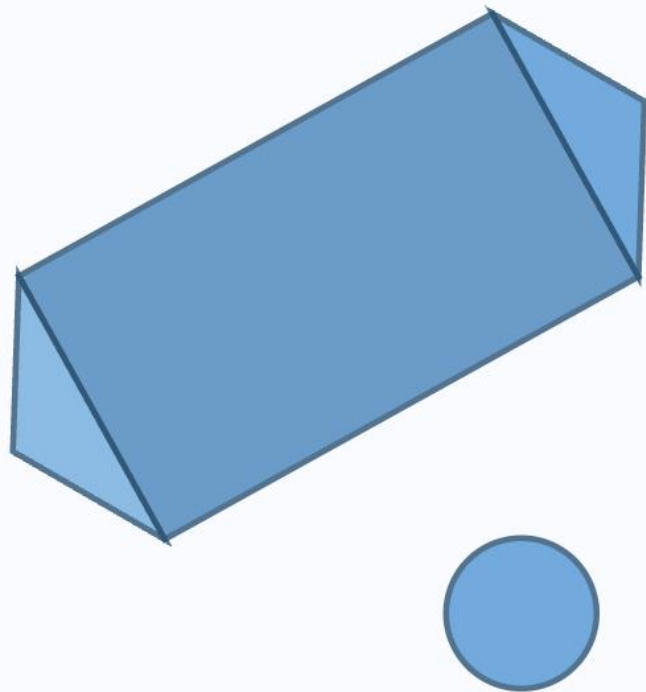
Παράδειγμα: Εκτίμηση εμβαδού Νομού Καβάλας
με γεωμετρικά σχήματα

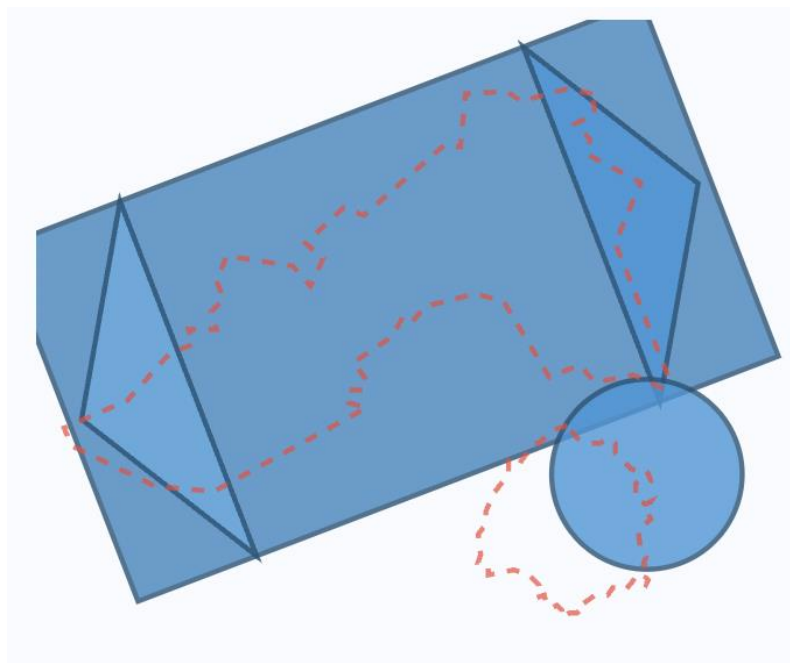
Αρχικός Χάρτης

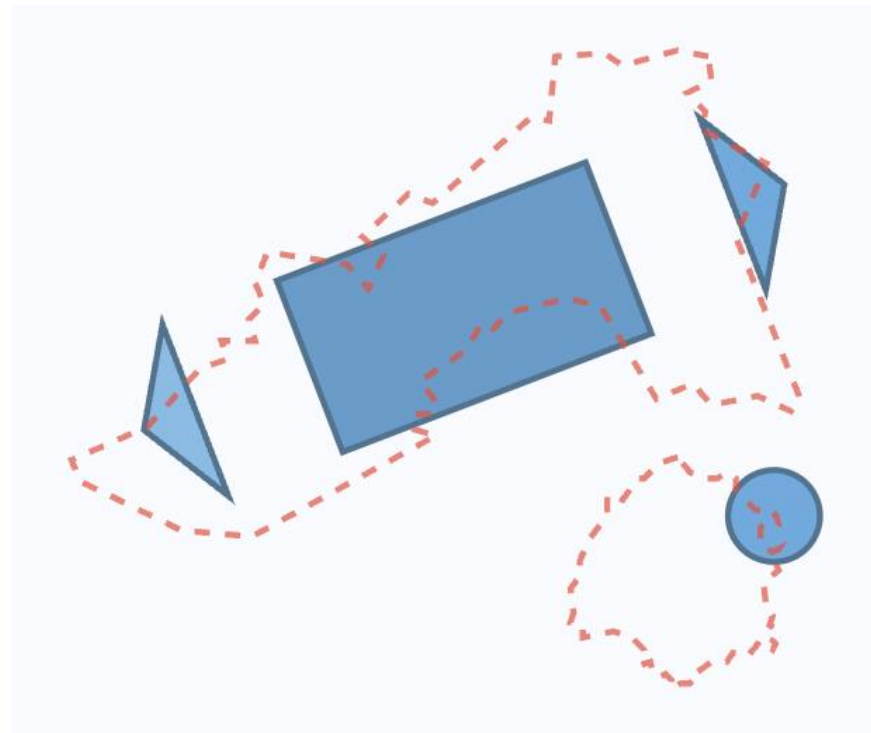
Γεωμετρική Προσέγγιση

- Πραγματικό περίγραμμα → πολύπλοκο
- Μοντέλο: $\text{Εμβαδόν Ν. Καβάλας} = \text{Εμβαδόν Γεωμετρικών Σχημάτων} + \text{Άλλα Πράγματα}$
- Σφάλμα: περιοχές που μένουν εκτός ή μέσα → Υπερ- ή υπο-εκτίμηση εμβαδού

Υπερεκτίμηση (Model Overfitting)

Υποεκτίμηση (Model Underfitting)

Εμβαδόν Ν. Καβάλας = Εμβαδόν Γεωμετρικών Σχημάτων + Άλλα Πράγματα

Στατιστικά Μοντέλα

- ✓ Τα χρησιμοποιούμε για να συνοψίσουμε κατανομές.
- ✓ Τα χρησιμοποιούμε για να κάνουμε προβλέψεις σχετικά με το ποια θα μπορούσε να είναι η τιμή της επόμενης παρατήρησης που θα προστεθεί σε μια κατανομή.
- ✓ Τα χρησιμοποιούμε, επίσης, για να εξηγήσουμε τη μεταβλητότητα σε μία μεταβλητή με μια άλλη.

ΈΝΑ ΑΠΛΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

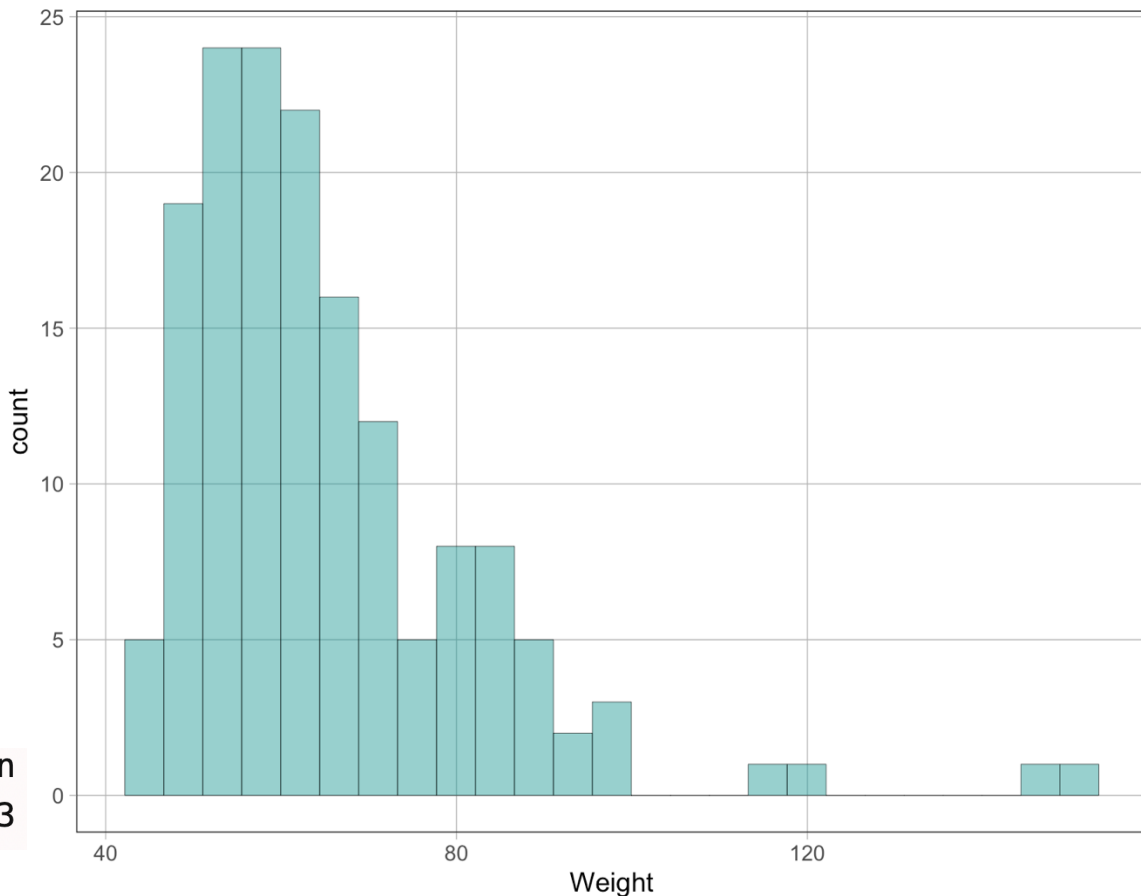
Αν έπρεπε να διαλέξετε μία μόνο τιμή για να αντιπροσωπεύσετε ολόκληρη την κατανομή μιας μεταβλητής, ποια θα ήταν αυτή;

Σκεπτόμενοι με διαφορετικό τρόπο: αν θέλατε να προβλέψετε ποια θα ήταν η τιμή της επόμενης τυχαία επιλεγμένης παρατήρησης, ποια τιμή θα ήταν η καλύτερη πρόβλεψή σας;

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή του βάρους φοιτητών (Weight) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την τιμή του βάρους του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

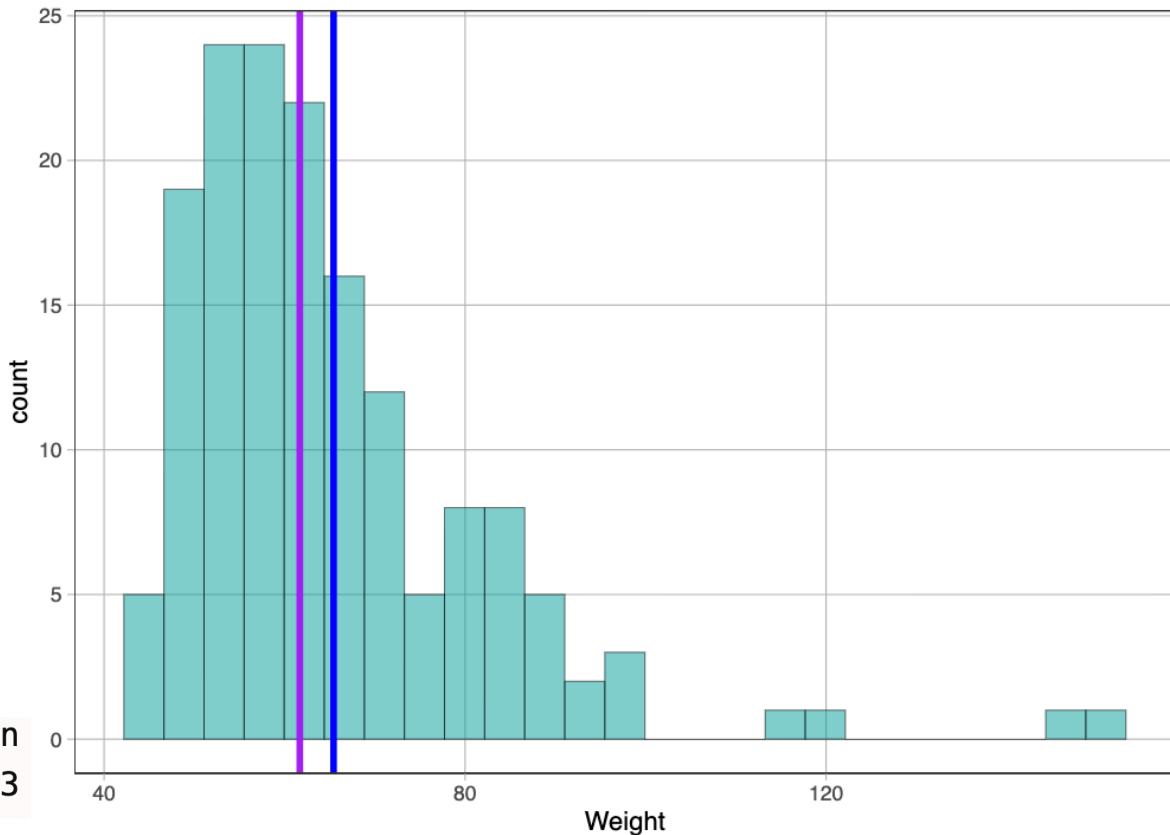

min	Q1	median	Q3	max	mean
43.09	54.43	61.69	71.67	149.69	65.43

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή του βάρους φοιτητών (Weight) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την τιμή του βάρους του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

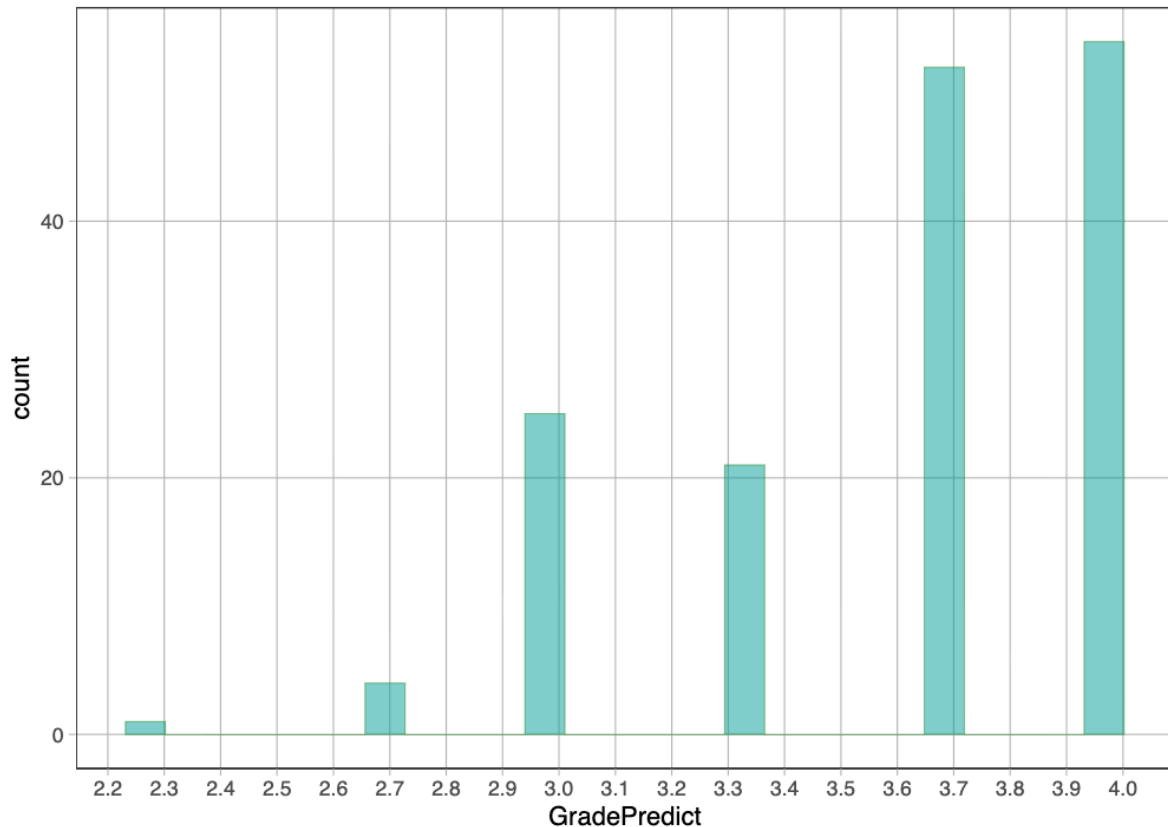
min	Q1	median	Q3	max	mean
43.09	54.43	61.69	71.67	149.69	65.43

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή της βαθμολογίας φοιτητή (GradePredict) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την τιμή της βαθμολογίας του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

min	Q1	median	Q3	max	mean
2.3	3.3	3.7	4	4	3.603822

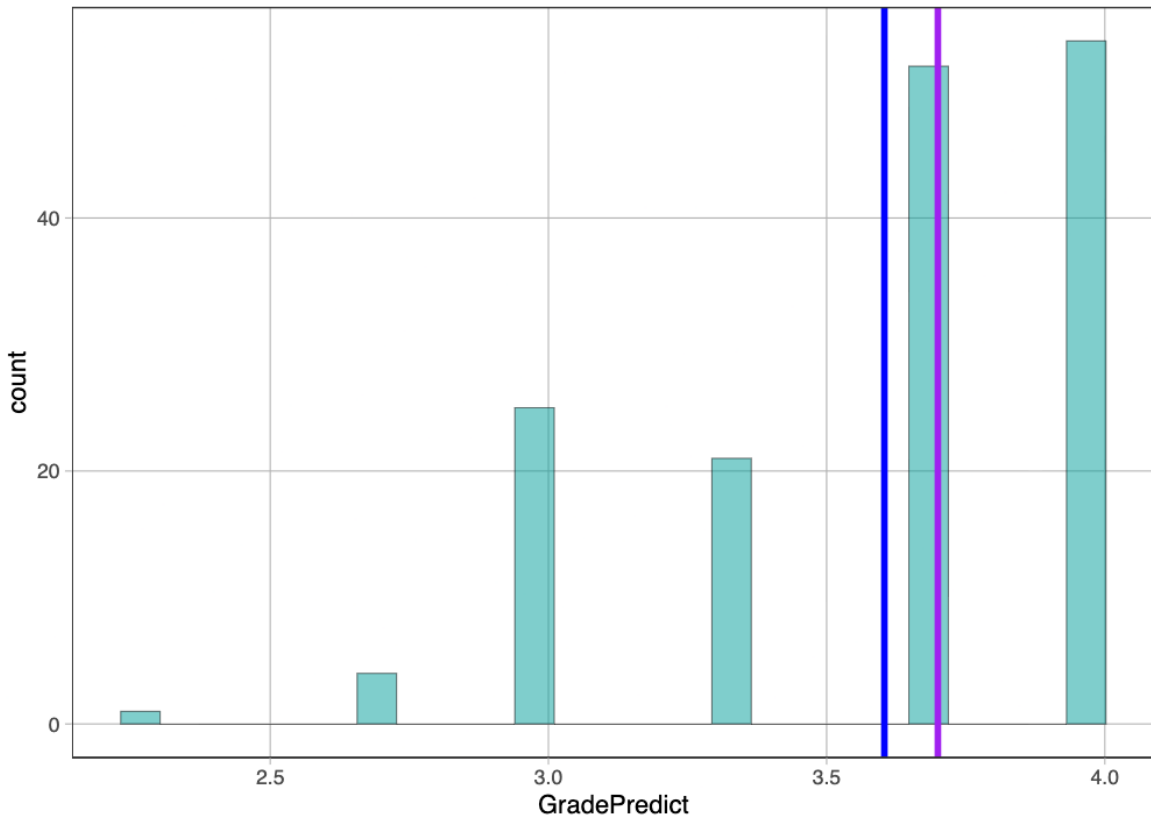

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή της βαθμολογίας φοιτητή (GradePredict) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την τιμή της βαθμολογίας του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

min	Q1	median	Q3	max	mean
2.3	3.3	3.7	4	4	3.603822

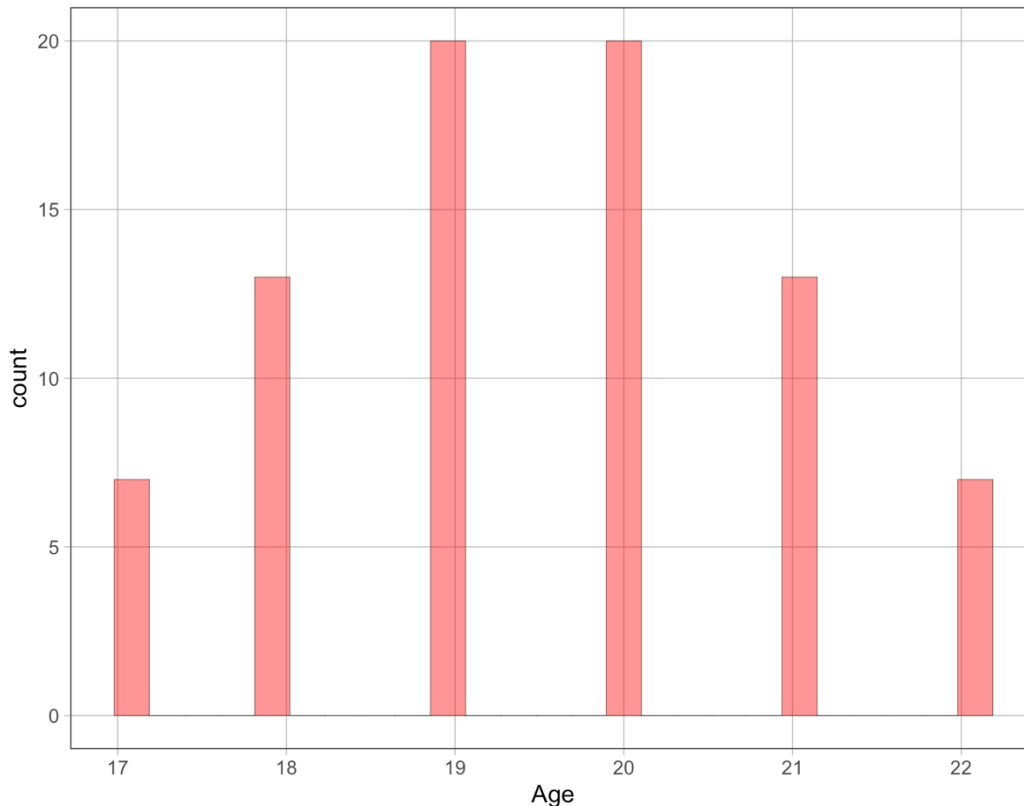

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή της ηλικίας φοιτητή (Age) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την ηλικία του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

min	Q1	median	Q3	max	mean
17	18.75	19.5	20.25	22	19.5

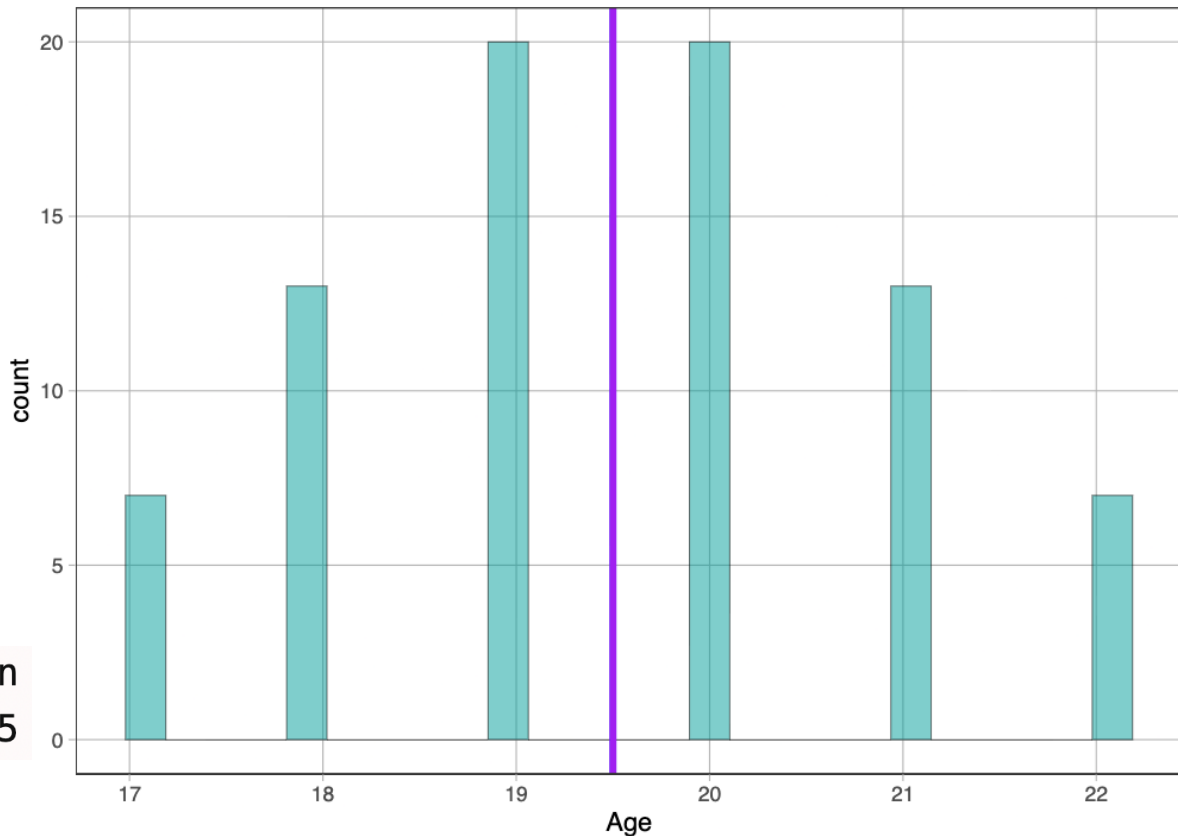

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή της ηλικίας φοιτητή (Age) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε την ηλικία του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

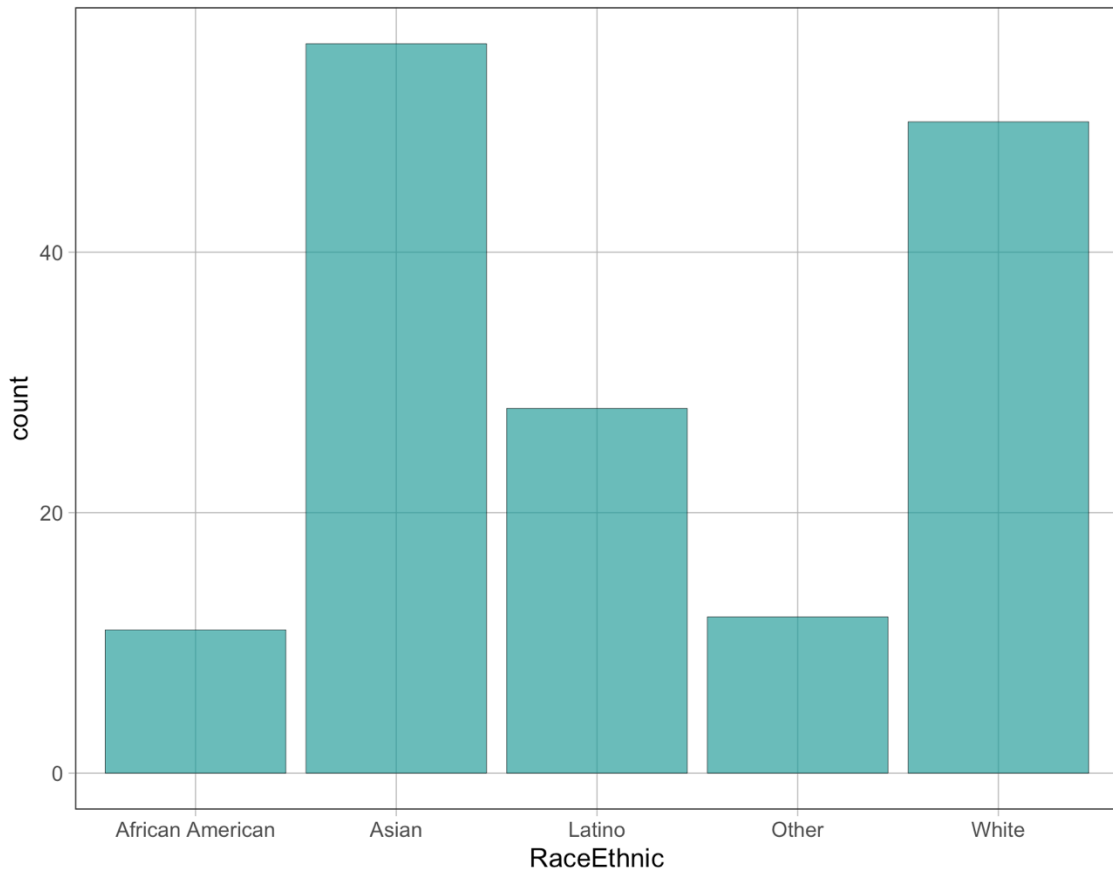
min	Q1	median	Q3	max	mean
17	18.75	19.5	20.25	22	19.5

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε για να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή της φυλετικής προέλευσης (RaceEthnic) φοιτητή και γιατί;

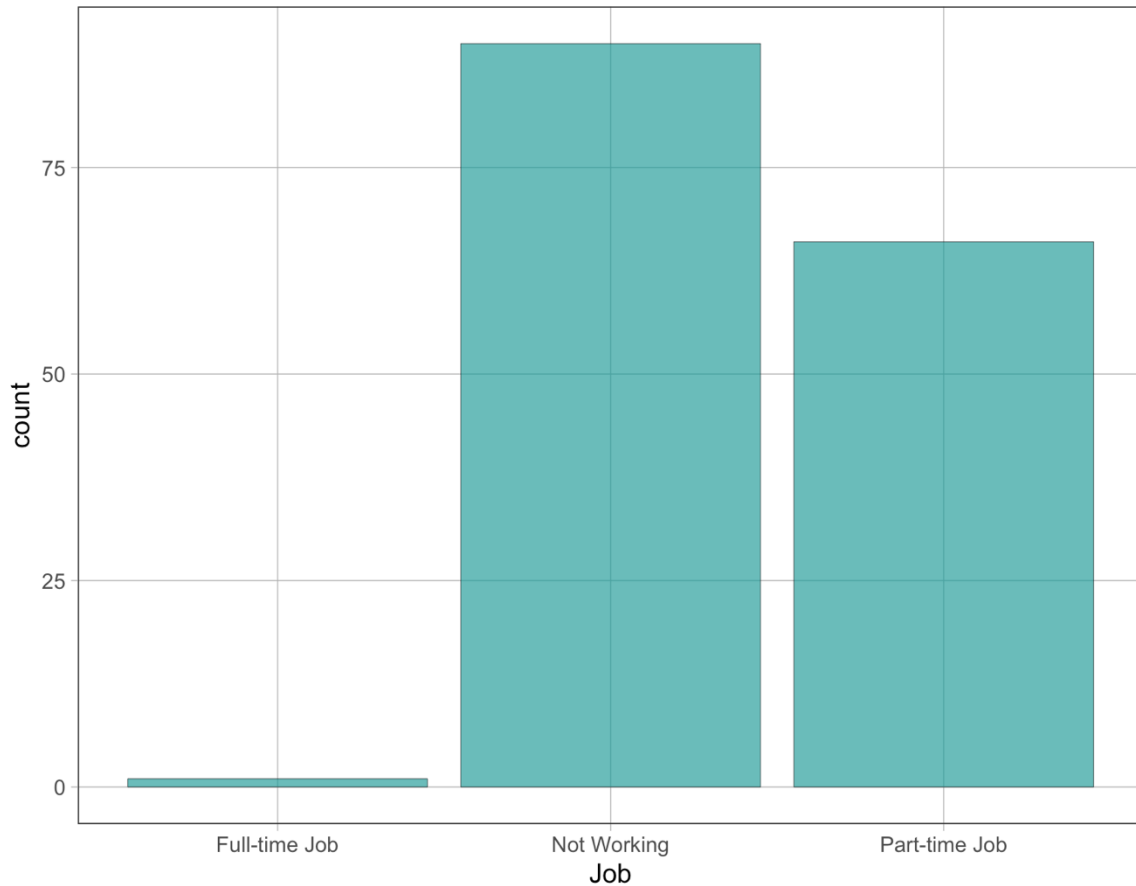
Αν θέλατε να προβλέψετε τη φυλετική προέλευση του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποια τιμή θα επιλέγατε να αναπαραστήσετε ή να μοντελοποιήσετε την κατανομή του είδους απασχόλησης φοιτητή (Job) και γιατί;

Αν θέλατε να προβλέψετε το είδος απασχόλησης του επόμενου τυχαία επιλεγμένου φοιτητή, ποια τιμή θα ήταν η πρόβλεψή σας;

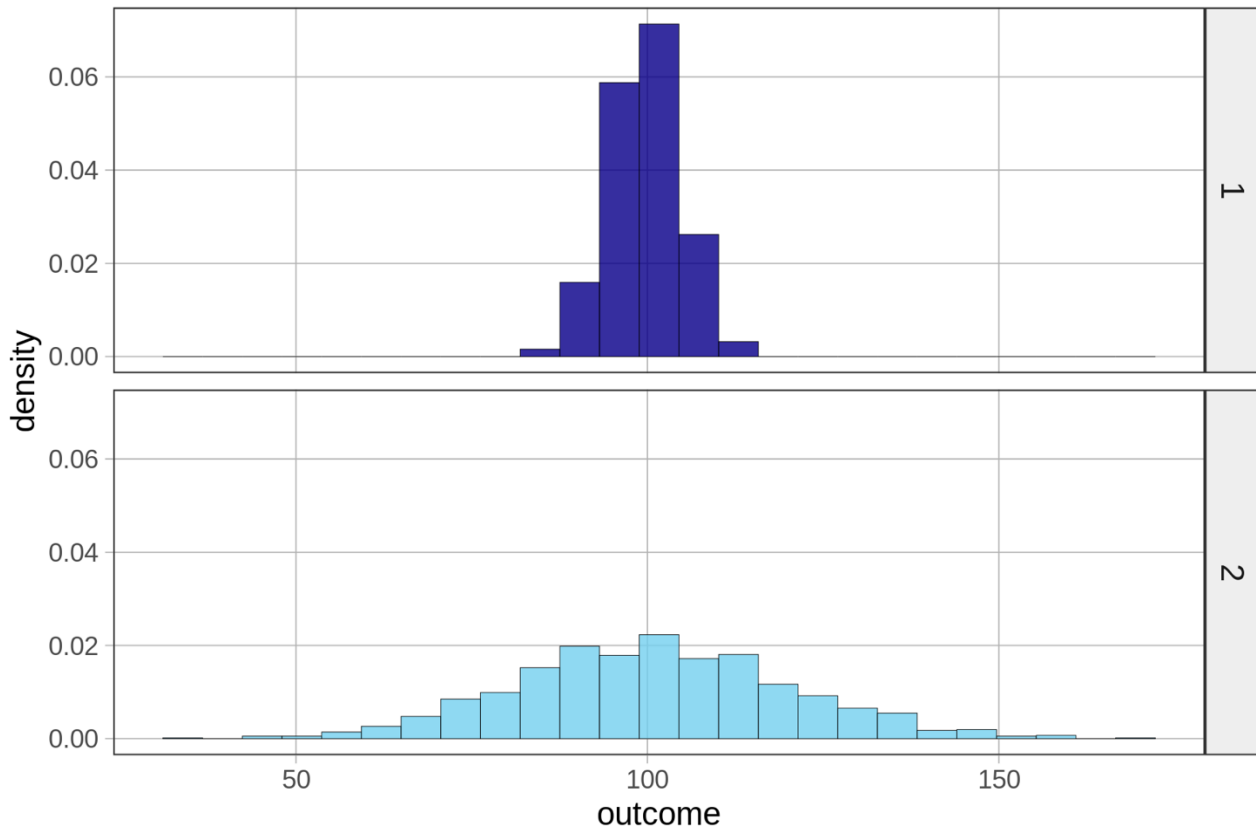

Μοντέλο και Σφάλμα

Ποια τιμή θα επιλέγατε ως το καλύτερο μοντέλο για την κατανομή 1 (με το σκούρο μπλε) και γιατί;

Ποια τιμή θα επιλέγατε ως το καλύτερο μοντέλο για την κατανομή 2 (με το γαλάζιο) και γιατί;

Σε ποια κατανομή (1 ή 2) προσαρμόζεται το μοντέλο καλύτερα στα δεδομένα;
Γιατί;

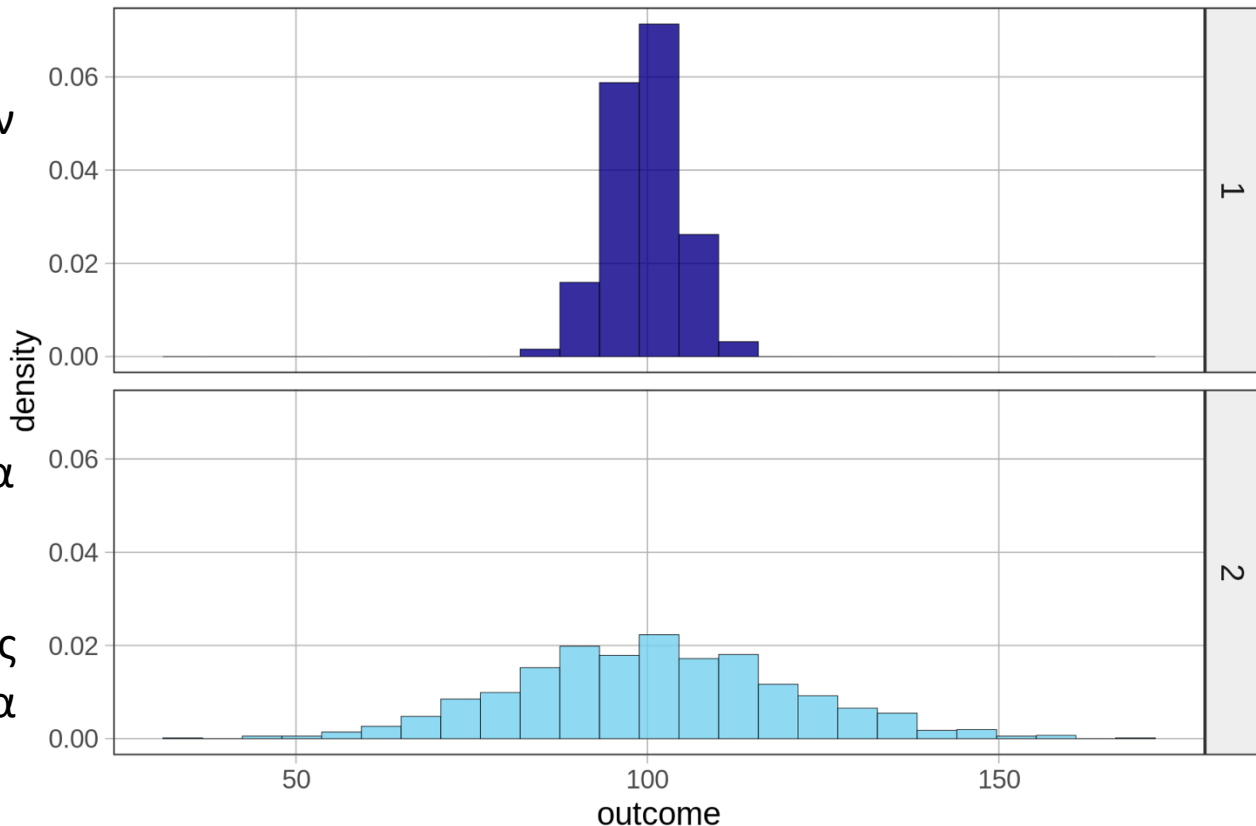

Μοντέλο και Σφάλμα

- Το σφάλμα από το μοντέλο μπορεί να θεωρηθεί ως η απόκλιση των παρατηρούμενων τιμών από αυτήν την τιμή πρόβλεψης.

- **Στόχος:** ελαχιστοποίηση του σφάλματος

- Ένα μοντέλο μιας τιμής για μια κατανομή με μικρότερη διασπορά φαίνεται να έχει λιγότερο σφάλμα, και επομένως καλύτερη προσαρμογή, από ένα μοντέλο μιας τιμής για μια κατανομή με μεγαλύτερη διασπορά.

Μοντελοποίηση Κατανομής με έναν μόνο Αριθμό

Ποσοτική Μεταβλητή

Μέσος Όρος ή Διάμεσος

Ποιοτική Μεταβλητή

Επικρατούσα Τιμή

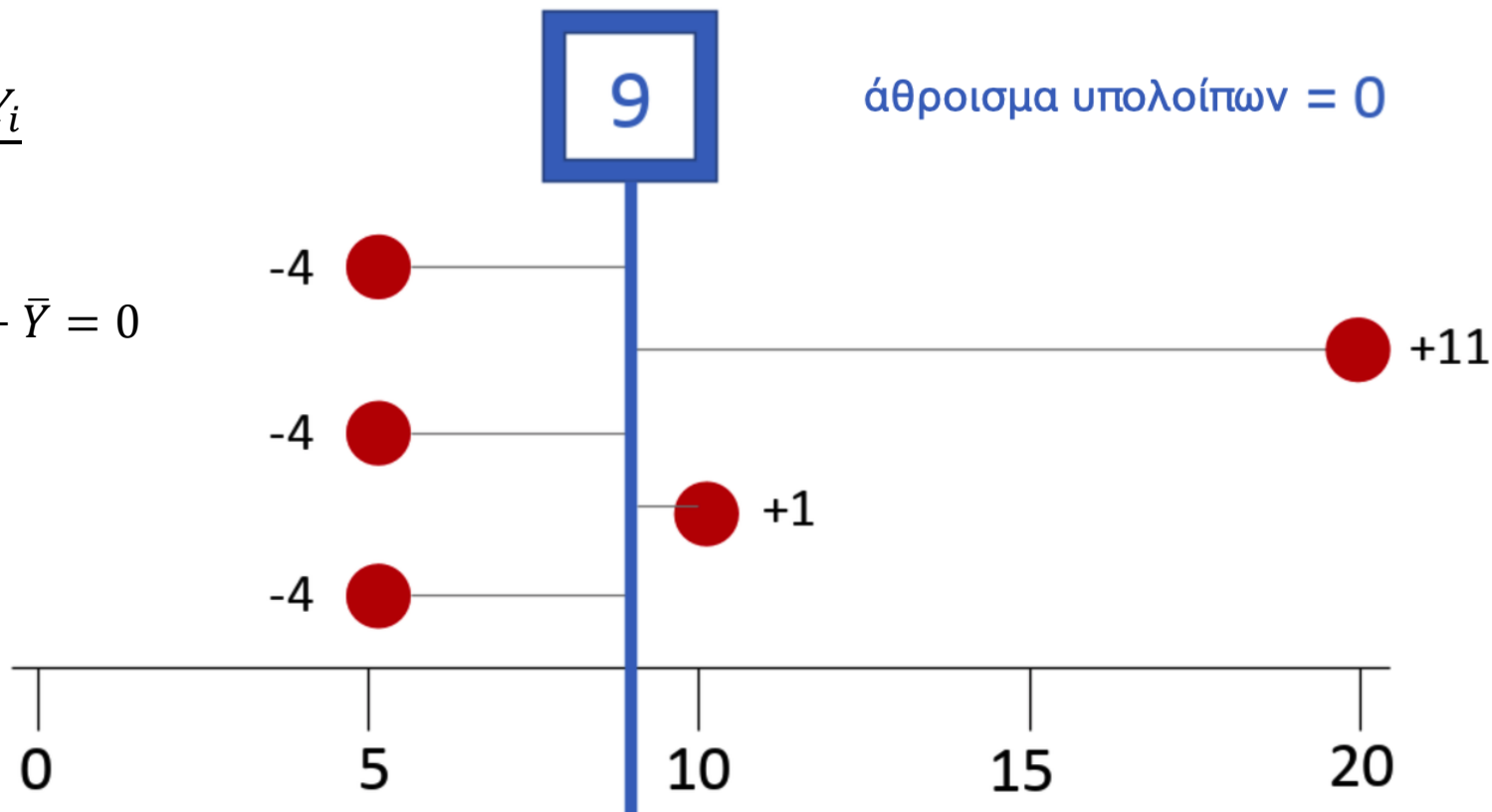
Χαρακτηριστικό	Διάμεσος	Μέσος όρος
Υπολογισμός	Μεσαία θέση	Άθροισμα / n
Ανθεκτικότητα σε ακραίες τιμές	Ναι	Όχι
Συμμετρικές κατανομές	Διάμεσος = μέσος όρος	Διάμεσος = μέσος όρος
Ασύμμετρες κατανομές	Καλύτερη	Παραπλανητικός

Παράδειγμα: 5, 5, 5, 10, 20 → Διάμεσος = 5, Μέσος όρος = 9

Ο Μέσος Όρος ως Σημείο Ισορροπίας

$$\bar{Y} = \frac{\sum Y_i}{n}$$

$$\sum Y_i - \bar{Y} = 0$$

Το «Κενό» Μοντέλο

$$Y_i = b_0 + e_i$$

όπου $b_0 = \bar{Y}$

(ο εκτιμημένος μέσος όρος)

- Καμία ανεξάρτητη μεταβλητή
- Πρόβλεψη ίδια για όλους: b_0
- Χρησιμεύει ως μοντέλο αναφοράς

```
lm(Thumb ~ NULL, data = Fingers)
```

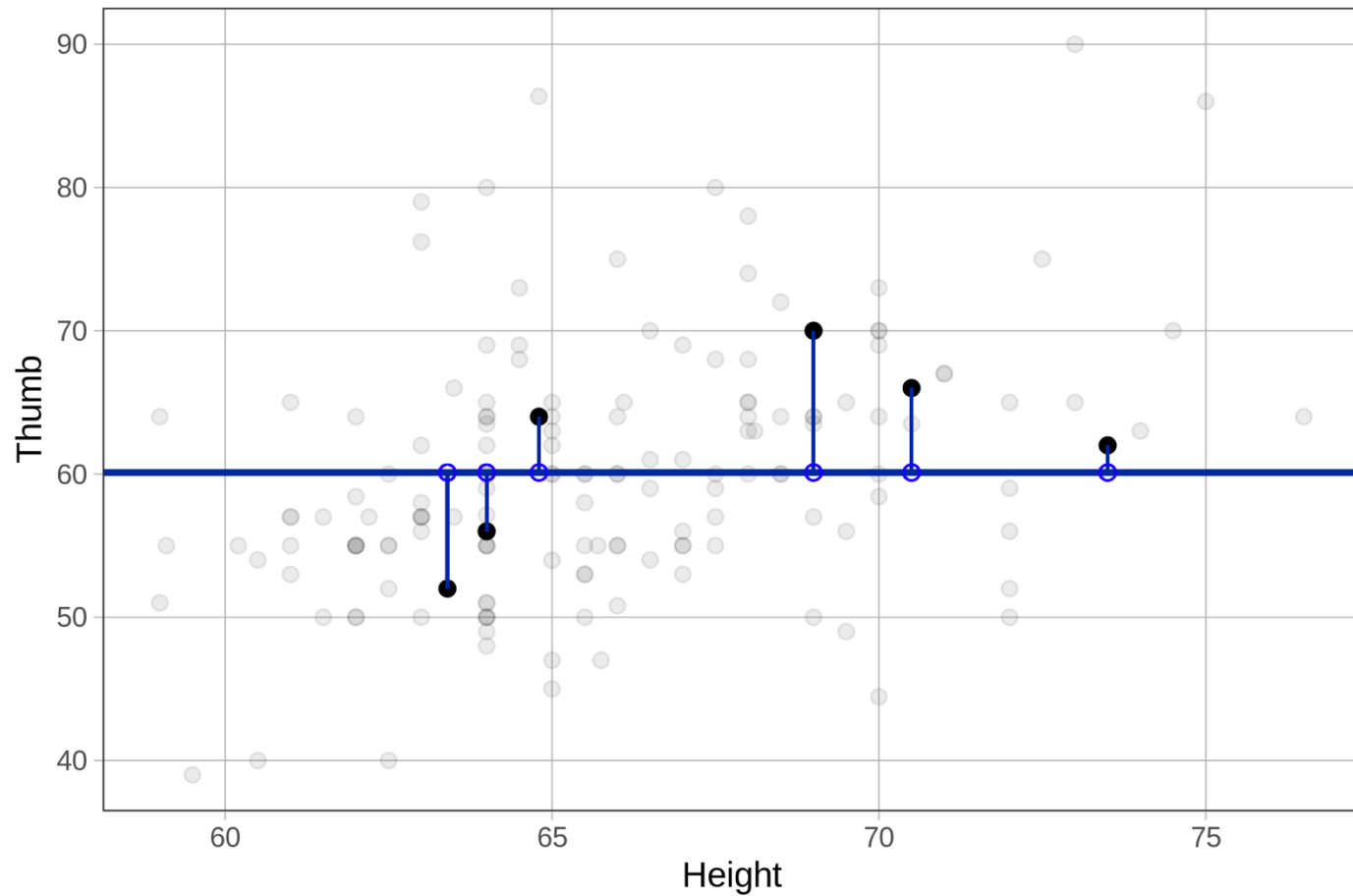
Call:

```
lm(formula = Thumb ~ NULL, data  
= Fingers)
```

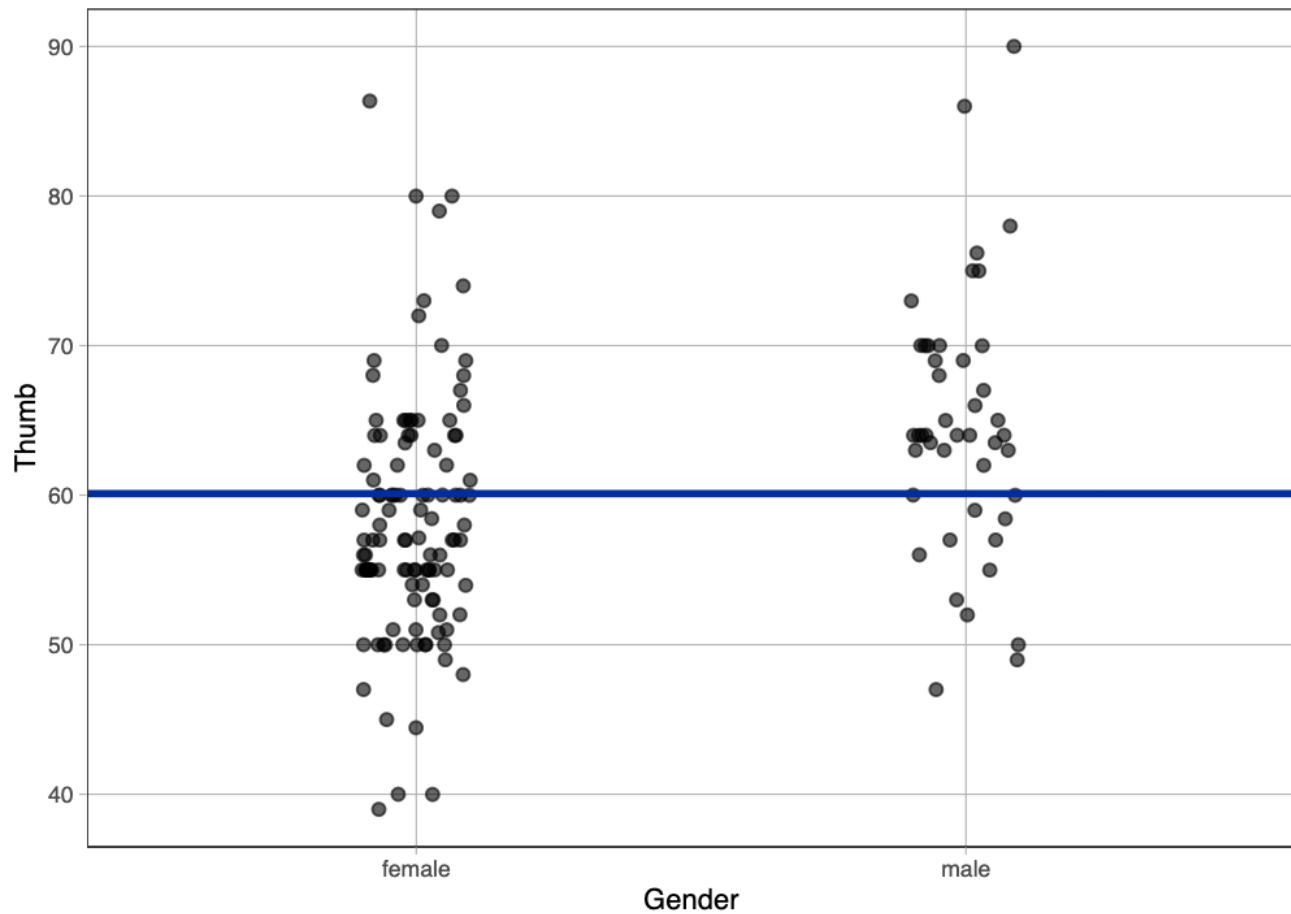
Coefficients:

```
(Intercept)  
60.1
```

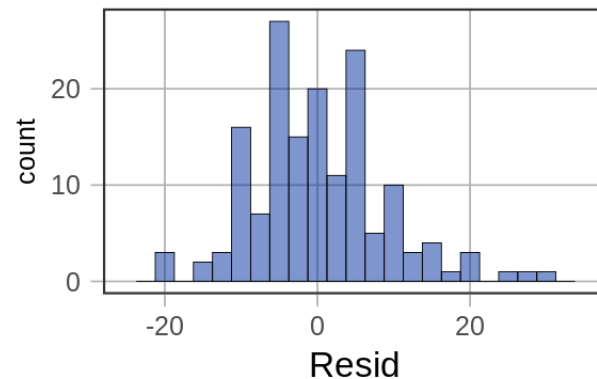
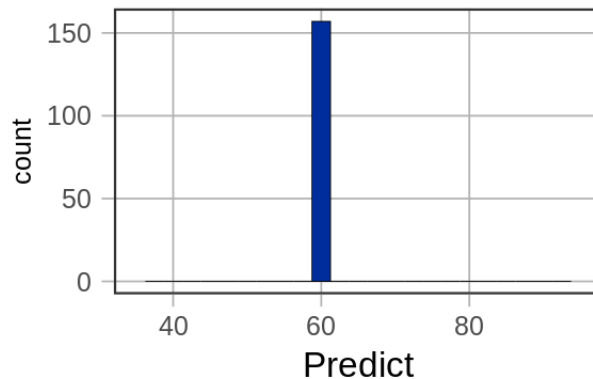
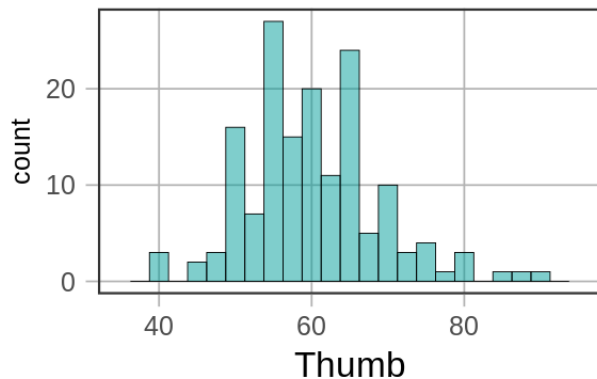
Σφάλματα Κενού Μοντέλου

Σφάλματα Κενού Μοντέλου

Η Κατανομή των Υπολοίπων

- Εξετάστε τις παραπάνω κατανομές.
- Πώς μοιάζει η κατανομή των δεδομένων του μήκους αντίχειρα;
- Πώς θα σχολιάζατε την κατανομή της Predict (προβλέψεις του μοντέλου);
- Πώς θα σχολιάζατε την κατανομή της Resid (υπόλοιπα ή σφάλματα);
- Τι κοινό έχουν και σε τι διαφέρουν η κατανομή των δεδομένων του μήκους αντίχειρα και η κατανομή των σφαλμάτων;

ΔΕΔΟΜΕΝΑ = ΜΟΝΤΕΛΟ + ΣΦΑΛΜΑ

Μήκος αντίχειρα = Μέσος Όρος + Σφάλμα

$$Y_i = \bar{Y} + e_i$$

$$Y_i = b_0 + e_i$$

Γενικό Γραμμικό Μοντέλο

$$\underbrace{Y_i}_{\text{Μήκος αντίχειρα}} = \underbrace{b_0}_{\text{Πρόβλεψη}} + \underbrace{e_i}_{\text{Υπόλοιπο}}$$

Το Μοντέλο στη ΔΠΔ

$$Y_i = \beta_0 + \epsilon_i$$

	Δεδομένα	Πληθυσμός
	Μοντέλο που κατασκευάζεται βάσει δεδομένων	Μοντέλο που προσπαθούμε να εκτιμήσουμε
	(εκτιμημένο)	(άγνωστο)
Λεκτική εξίσωση	Μήκος αντίχειρα ατόμου i = μέσος όρος δείγματος + σφάλμα	Μήκος αντίχειρας ατόμου i = μέσος όρος πληθυσμού + σφάλμα
Σημειογραφία για μοντέλο μιας παραμέτρου που χρησιμοποιεί το μέσο όρο	$Y_i = \bar{Y} + e_i$	$Y_i = \mu + \varepsilon_i$
	• Y_i είναι ο αντίχειρας του ατόμου i	• Y_i είναι ο αντίχειρας του ατόμου i
	• $\bar{Y}$ είναι ο μέσος όρος του δείγματος	• μ είναι ο μέσος όρος του πληθυσμού (άγνωστος)
	• e_i είναι η διαφορά μεταξύ του μήκους αντίχειρα του ατόμου i και του μέσου όρου του δείγματος	• ε_i είναι η διαφορά μεταξύ του μήκους αντίχειρα του ατόμου i και του μέσου όρου του πληθυσμού (άγνωστος)

Μοντέλο μίας παραμέτρου

$$Y_i = b_0 + e_i$$

$$Y_i = \beta_0 + \varepsilon_i$$